

**نیروی هوایی ارتش
جمهوری اسلامی ایران**

تاریخ نبردهای هوایی دفاع مقدس

جلد هفتم

نبردهای هوایی بهمن و اسفند ۱۳۵۹،

آمادگی برای حمله به الولید

مرکز مطالعات راهبردی نهجا

گروه مؤلفین: سر تیپ^۱ استاد علیرضا نمک‌آذقی و همکاران

۱۳۹۹

[illegible]

ویرایش تخصصی: حسین خلیلی

ویرایش ادبی: علیرضا شریفی پور

مدیریت حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس: حمیدرضا چگینی

نوبت چاپ: اول-۱۳۹۹

ہماہنگی چاپ: احمد ملکی

طراحی جلد و صفحه آرایی: علیرضا عشقی فکور

ناشر: مرکز انتشارات راهبردی
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۷۴.۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، خیابان پیروزی، ستاد نیروی هوایی ارتش ج.ا.ایران، دفتر پژوهش‌های نظری و مطالعات راهبردی نهجا،

تلفن: ۳۵۷۴۳۱۵۹-۳۳۳۳۱۰۹-۳۵۷۴۳۱۲؛ کد پستی: ۱۷۶۵۳۴۲۴۳۱

حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

سخن آغازین

شاید بتوان نقطه عطف ورود نیروی هوایی به عرصه دفاع مقدس را علاوه بر لطف الهی و رهبری پیامبرگونه امام راحل در عملیات سریع و کوبنده «اولین پاسخ» در همان روز حمله سراسری ۳۱ شهریور جستجو نمود. ساعاتی بعد نیز از سپیده دم روز اول مهرماه سال ۱۳۵۹، شاهکار دفاع همه‌جانبه ملت بزرگ ایران اسلامی توسط جابک‌سوارانی مرکب از ۱۴۰ فروند هواپیمای شکاری با رمز «کمان-۹۹» به نمایش گذاشت.

سپس تأسیسات حیاتی عراق (اقتصادی، صنعتی و نظامی) زیر فشار بمباران سنگین جنگنده‌های نه‌جا منهدم می‌شود؛ در تحقق این فعالیت منسجم، تمامی کارکنان پروازی و متخصصین فنی نیرو و در رأس آن‌ها خلبانان شجاع نه‌جا با توسل به مهارت‌های هوانوردی و شهادتی کم‌نظیر، نقشی اساسی در اضمحلال نیروهای آفندی، یگان‌های زرهی، پیاده و مکانیزه عراق ایفا و زمینه‌های توافق پیشروی و تثبیت دشمن را فراهم نمودند، چندی بعد در عملیات مروارید بخش بزرگ‌تر نیروی دریایی دشمن را نابود کردند و سرافرازانه در عملیات «نصر» نخستین عملیات آفندی بزرگ ارتش ایران مشارکت نمودند و پس از آن در ماه‌های بهمن و اسفند ۱۳۵۹ که نبردهای هوش‌ان را این مجلد آمده است، به صورت طبیعی عملیات غرورآفرین حمله به «اج-۳» را برنامه ریزی و در فروردین ۱۳۶۰ به اجرا درآورد و آنگاه با اتخاذ راهبرد بمباران و عکسبرداری هوایی از ارتفاع، تجربیات گران‌بهای جهت فراهم نمودن زمینه‌های موفقیت در سلسله عملیات‌های پیروز سال دوم جنگ که با شکست حصر آبادان آغاز گردید، از خود به نمایش گذاشت و....

امروز باگذشت نزدیک به سه دهه از پایان جنگ تحمیلی، حرکت می‌توان مدعی شد که ناگفته‌های بسیاری از رشادت‌ها، ابتکار عمل، تجارب ارزشمند و ظرفیت‌های به‌جای مانده از دوران دفاع مقدس وجود دارد که تاریخ‌نگاری و انتقال آنها به نسل‌های بعدی یک ضرورت محض تلقی می‌گردد و این اثر گامی کوچک ولی بسیار مهم در همین راستا به شمار می‌رود.

فرمانده نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران

سرتیپ خلبان ستاد عزیز نصیرزاده

گذر زمان و بهره‌گیری فزاینده از فناوری‌های نوین در عصر اطلاعات آنچنان در حال دگرگونی است که این امر حتی به‌گونه‌ای روایت‌های تاریخی را هم متأثر نموده، بدان سرعت بخشیده و بازخوانی تاریخ را به امری الزام‌آور مبدل ساخته است. به همین جهت شناخت جدید نسبت به پدیده‌های تاریخی با سازوکارهای دفاعی-امنیتی و گرایش به‌سوی فرهنگ و باورهای دینی، شرایطی را رقم‌زده است که در آن باید همه پدیده‌ها به‌ویژه وقایع تاریخی را با دیدگاه‌ها و تحلیل‌های نوین نگریست.

با چنین نگرشی تبیین نقش پراثر و ارزشمند نهاجا به‌ویژه در سلسله عملیات پیروز، از شکست عصر آبادان تا آزادسازی خرمشهر حائز اهمیت ویژه در دوران دفاع مقدس تلقی شده و می‌تواند علاوه بر علاقه‌مندان، پژوهشگران و خوانندگان گرامی، همچنین برای دست‌اندرکاران برنامه‌ریزان، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیرندگان سامانه دفاعی-امنیتی میهن اسلامی بسیار مفید و شایسته‌ی واقع گردد.

در این راستا می‌بایست اعلان داشت که نگارش تاریخی که تاریخ سازان با خون خویش بر صفحات روزگار درج کردند، با قلم، دفتر و دوات چیزی در حد ساختن یک بوم برای نقاشی چیره‌دست است و نه پیش از لحظات طاقت‌فرسای بیم و امید در میان آتش، خون و در زمین و آسمان. آن آسمانی که -ولانگاه شیرمردانی از تبار فرشتگان بود، تنها در سینه آن دلاورمردان و در دیوان خداوند عالم به درستی ثبت شده و آنچه ما امروز بر این صفحات قلم زده‌ایم، تمام آن حقایق و دقیق دوران دفاع مقدس نیست. آنچه که باعث رضایت خدا، خلق و قلم‌فرسایان این نوشتار می‌شود بنا بر دادن به راستی و درستی است که تنها سرمایه و بضاعت کار تدوین‌گران این مجموعه ناشر ولی قطعاً باارزش است. زیرا ما نویسنده، هنرمند و کارگردان عرصه‌های فرهنگی نبوده‌ایم. شاید بیوند میان شاخه‌ای از درخت تناور تعهد نیاکان شریف به مرزدار و پاسداری از مرز و بوم وطن با همه آن خشونت‌های نظامی‌گری از یک سو و شاخه‌ای از درخت کهن‌سال اما لطیف فرهنگ و ادب پارسی از سوی دیگر، راهی بر ما گشوده باشد تا تنها پاسخی برای نسل‌های آینده و پژوهندگان کنجکاو در برابر پرسش‌های فراوان و بی‌شمار آنان در مورد سرگذشت

و آثار به جای مانده از پدران هوانوردشان، در نبردهای هوایی دوران دفاع مقدس در سر دارند، فراهم آورده باشیم.

به راستی مقایسه شکوه آسمان خدا در برابر آفرینش دل‌های پاک در سینه آن مردانی که خدعه و نیرنگ را می‌دیدند و می‌دانستند که داوران این میادین را باور نبود، اما نظر بر آسمان دوختند و دندان‌ها را بر هم فشردند و از تمامی امتیازات فرهنگی و اقتصادی و حتی جان خویش گذشتند تا این تاریخ را آفرینند، چیزی در حد مقایسه برج میلاد و قله با شکوه ده‌رند است. این چیزی است که اکنون که این تاریخ را می‌نگاریم تازه می‌بینیم.

حکایت دفاع مقدس، نیروی هوایی، این کتاب و ارتباط آن با تاریخ هوانوردی و نبردهای هوایی ایران، حکایت این غزل لسان‌الغیب خواجه شیراز است که می‌فرماید:

نه هرکه چهره رفو است دلبری داند نه هرکه آینه سازد سکندری داند

نه هرکه طرفه کله کج نما و تان نشست کلاه‌داری و آیین سروری داند

تو بندگی چو غلامان به شرط نزد مکن که دوست خود روش بنده‌پروری داند

غلام همت آن رند عافیت سوزم که در گداصفتی کیمیاگری داند

وفا به عهد نکو باشد از پیام‌موزی و گرنه هرکه تو بینی ستمگری داند

هزار نکته باریک‌تر ز مو اینجاست نه هرکه سر بتراشد قلندری داند

مدار نقطه بینش ز خال توست مرا که قدر گدازد بر یک‌دانه جوهری داند

به قد و چهره هر آنکس که شاه خوبان شد جهان بآورد اگر دا گستری داند

به هر روی که بنگرید ما را هرگز نیت داستان‌سرایی نبود، بلکه رونق‌ماری با روزه‌های باریک بر وقایع سه هزار روز جنگ تمام عیار برای نیروی هوایی ایران است که اکنون با همه جوانی در میدان‌های نبرد دفاع مقدس آبدیده و با تجربه شده است، در پیش روی ما خودنمایی می‌کند.

برای رسیدن به آنچه که امروز راهبردش می‌نامیم، راهبرد هوانوردی نظامی که خواست فرمانده از نگارش این مجموعه بوده است، نقد و بررسی، نكوهش و باریک بینی در پاره‌ای موارد ضرورت یافته و این بدان معنی نیست که نیروی هوایی یا ارتش امروز همان ارتش

دوران دفاع مقدس است، هیچ تغییری نکرده و دوران بازدهی ارتش پس از پیروزی انقلاب اسلامی با دوران بازسازی امروز تفاوتی نکرده است.

در اینجا بر خود فرض می‌دانم تا از کارگروه نگارش کتاب به‌ویژه سرتیپ^۲ حسین خلیلی، که روند دفاع مقدس در ماه‌های بهمن و اسفند ۱۳۵۹ را با رویکرد نبردهای هوایی با استفاده از تلاش ارزشمند امیر سرتیپ^۱ خلبان علیرضا نمکی عراقی و مشارکت جمعی از پیش‌کسوتان و شاهدانی که خود در صحنه‌های پیروزی انقلاب اسلامی و میادین رزم جنگ تحمیلی حضور مستقیم داشته‌اند و مساعدت سرتیپ^۲ فنی مهدی طاهرزاده، سرهنگ کنترل فرماندهی وکیلی و سرهنگ فنی حسن عارف زاده با استفاده از اسناد به جای مانده به صورت تالیفی-تاریخی تدوین نموده‌اند، صمیمانه قدردانی نمایم.

بدیهی است که در تحقق این تلاش ماندگار، همفکری جمعی از پژوهشگران، صاحب‌نظران و به‌ویژه مساعدت امیر فرماندهی محترم و هیئت‌رئیس نهاجا و کلیه معاونین ارجمند ستادی، از جایگاه برجسته‌ای برخوردار است.

در خاتمه، ضمن ادای احترام به محضر شهدای والامقام نیروهای مسلح کشور به‌ویژه مردان آسمانی نیروی سرافراز هوایی و در رأس آن‌ها شهدای خلبان این مقطع از نبردهای هوایی، سروان خلبان علی دمیریان، ستوانیکم احمد نادی و کارکنانی که داوطلبانه به یاری هم‌زمان زمینی خود شتافتند و در جبهه‌ها به شهادت رسیدند؛ و به طور کلی به همه عاشق‌پیشگانی که با مجاهدت در راه حق به شهادت رسیدند و یا متحمل آسیب‌های جسمی و روحی شدند، درودهای خالصانه تقدیم نموده و از درگاه خداوند بزرگ غفران و رحمت بی‌منت‌های الهی را برای همگی آن‌ها آرزو مندیم.

مرکز مطالعات راهبردی از دریافت انتقادات، اطلاعات تکمیلی و نظرات اصلاحی استقبال نموده و از پژوهشگران و خوانندگان گرامی تقاضا دارد تا راسمودهای ارزشمند خود را به این مرکز (واحد انتشارات راهبردی) ارسال نمایند.

ریاست مرکز مطالعات، تحقیقات و تدوین آیین نامه‌های رزمی

امیر هوشنگ خادم دقیق